

*Патаповіч В. І.,
студэнт УА «Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт»
Навуковы кіраўнік - доктар філалагічных навук,
дацэнт, прафесар кафедры філалогіі
Баранавіцкага дзяржаўнага ўніверсітэта Белая А. І.*

КНИГА ПАЭЗІЎ ТВОРЧАЙ ПРАКТЫЦЫ М. БАГДАНОВІЧА І В. БРУСАВА

Усё сваё нядоўгае творчае жыццё М. Багдановіч свядома служыў беларускаму слову, «справе прывіцця роднай літаратуры эстэтычнага вопыту высокаразвітых літаратур» [1, с. 3]. Адзіным прыжыццёвым зборнікам вершаў М. Багдановіча быў «Вянок» (1913), у якім арганічна аб'ядналіся нацыянальныя і агульнаеўрапейскія паэтычныя традыцыі. Мы паставілі мэтай вызначыць адметнасць і ўнікальнасць зборніка «Вянок» у параўнанні з паэтычнымі зборнікамі рускіх паэтаў Сярэбранага веку, у прыватнасці, з аднайменным зборнікам В. Брусава. Супастаўленне адбываецца па наступных крытэрыях: загаловак кнігі вершаў, наяўнасць падзаголоўка, эпіграфа, аўтарскай прадмовы, разбіццё вершаў на раздзелы, наяўнасць датаванняў, колькасць старонак [2, с. 65]. У XIX ст. функцыя заголоўкаў паэтычных зборнікаў рускіх паэтаў часта зводзілася да імя аўтара, напрыклад «Вершы Васілія Жукоўскага». Пазней паэты імкнуліся да таго, каб назва кнігі вершаў ўспрымалася як яе гранічна сціснуты метафарычны канспект. Тое ж можна сказаць і пра «Вянок» М. Багдановіча. Беларускі паэт і літаратурны крытык Я. Пушча ў артыкуле «Кніга лірыкі як мастацкае цэлае» (1927 г.) прааналізаваў зборнік «Вянок» у адзінстве зместу і формы, надаўшы ўвагу і мастацкаму афармленню кнігі. Так, ён адзначае: «На вокладцы змешчаны абстрактны малюнак, які нагадвае сабой вянок, у сярэдзіне якога словы: *Максім Багдановіч. Вянок*» [цыт. па: Я. Пушчу]. Беларускае слова «вянок» у сваёй мнагазначнасці зводзіцца да абазначэння замкнёнага цэлага. Як сімвалічнае кола вянка ў зборніку М. Багдановіча рэпрэзентуюцца жыццё, смерць і адраджэнне.

З 1896 да 1916 года паэт жыў у Расіі і, пачаўшы пісаць сам, безумоўна, сачыў за літаратурным жыццём краіны. Вядома, што ён быў уважлівым чытачом В. Брусава, з-пад п'яра якога ў 1906 г. таксама выйшаў зборнік пад назвай «Вянок».

Для паловы паэтычных кніг паэтаў Сярэбранага веку характэрна ўжыванне падзаголоўкаў. Як сцвярджае А. Лякманаў, з 27 прааналізаваных ім кніг паэзіі падзаголоўкі маюць 15. І толькі палова з іх змяшчае ў сабе слова «кніга», якое паказвае чытачу, што перад ім менавіта «вялікая форма» новага тыпу.

У зборніку «Вянок» В. Брусаў выкарыстаў падзаголовак «Вершы 1903—1905 гг.». Багдановічаўскі «Вянок» мае падзаголовак «Кніжка выбраных вершаў». В. Брусаў выразна размежаваў адрозненні паміж зборнікам і кнігай паэзіі, якая, на яго думку, павінна быць «замкнёным цэлым, аб'яднаным адзінай думкай. Як раман, як трактат, кніга вершаў раскрывае свой змест паслядоўна ад першай старонкі да апошняй. Верш, выхаплены з агульнай сувязі, губляе столькі ж, як асобная старонка са звязнага разважання. Раздзелы ў кнізе вершаў... як часткі, што тлумачаць адна другую, іх нельга ўявіць адвольна» [цыт. па: 2, с. 71].

З разгледжаных 27-і кніг вершаў рускіх паэтаў Сярэбранага веку агульныя прысвячэнні маюць толькі 6. Найбольш часта прысвячэнні да сваіх кніг выкарыстоўваў В. Брусаў. Так, зборнік «Вянок» прысвечаны Вячаславу Іванаву, «паэту, мысляру, сябру». Паэтычны зборнік М. Багдановіча таксама мае прысвячэнне - «Вянок на магілу С. Е. Палуяна (8 красавіка 1910 г.)». Акрамя прысвячэння, у кнізе змешчаны асобны верш, напісаны на смерць С. Палуяна.

Характэрная асаблівасць паэтычных кніг ранніх рускіх мадэрністаў - вылучэнне раздзелаў з заголоўкамі. На раздзелы была разбіта большасць кніг М. Мінскага, Д. Меражкоўскага, К. Бальмонта. Ва ўсіх кнігах В. Брусава раздзелы групаваліся па тэмах, а ў кнізе «Urbi et orbi. К городу и к миру» нават па жанрах. У кнізе М. Багдановіча вершы размеркаваны на 8 цыклаў, аб'яднаных, у сваю чаргу, агульнай назвай «Малюнкi і спевы»: «У зачараваным царстве», «Згукі бацькаўшчыны», «Старая Беларусь», «Места», «Думы», «Вольныя думы» (цікава, што кніга вершаў рускага паэта І. Канеўскага мела назву «Мечты и думы»), «Старая спадчына», «Мадонны».

В. Брусаў больш за астатніх эксперыментываў з памерамі сваіх зборнікаў. Так, аб'ём яго «Вянка» даволі значны для паэтычных кніг ранніх паэтаў Сярэбранага веку - 168 старонак (разам з заўвагамі). 92 вершы і 2 паэмы М. Багдановіча размешчаны на 128 старонках зборніка «Вянок».

Паэты Сярэбранага веку, у тым ліку В. Брусаў, часта выкарыстоўвалі эпіграфы да раздзелаў сваіх кніг. Я. Пушча звяртае ўвагу на вялікую колькасць эпіграфаў у М. Багдановіча - як да кожнай нізкі вершаў, так і да паасобных твораў, - узятых з Дантэ, П. Верлена, В. Брусава, А. Фета [3]. У брусаўскім «Вянку» датамі пазначаны асобныя вершы з улікам храналагічнага парадку. У кнізе М. Багдановіча вершы не датаваныя.

Зыходзячы з вызначаных крытэрыяў разгляду паэтычных зборнікаў, ёсць усе падставы меркаваць аб уплыве мастацкіх стратэгіяў сярэбранага веку, і ў прыватнасці творчай практыкі В. Брусава, на пабудову паэтычнага зборніка М. Багдановіча «Вянок». Аб гэтым сведчаць назвы, прысвячэнні, падзаголоўкі, характар структуравання кніг абодвух паэтаў, шырокае выкарыстанне эпіграфаў.

Література:

1. Базар, Н. М. Інтэртэкстуальнасць беларускай паэзіі мяжы XX -XXI ст ст.: функцыі і спецыфіка: аўтарэф. дыс. на саісканне вучонай ступені кандыдата філалагічных навук: 10.01.01 / Н. М. Базар; Нац. Акадэмія Навук Беларусі -Мінск, 2021. - 27 с.
2. Лекманов, О. Самое главное: О русской литературе XX века / Олег Лекманов. -Москва : Rosebud Publishing, 2017. -432 с.
3. Пушча, Я. Кніга лірыкі, як мастацкае цэлае : «Вянок» М. Багдановіча / Я. Пушча: [Электронны рэсурс]. М., 2002. Рэжым доступу: http://infobelarus.nlb.by/7n_2834dvd/data/lpt/pdf/67. – Дата доступу: 18.11.2021.

*Пономарь О.А.,
студентка I курсу магістратури
факультету філології та соціальних комунікацій
Бердянського державного педагогічного університету
Науковий керівник – д-р. філол. наук, проф. Новик О.П.*

СИСТЕМА ОБРАЗІВ У ДЕТЕКТИВНОМУ РОМАНІ БОРИСА КРАМЕРА «ЗЛАМАНІ СХОДИ»

Художній образ – один із найважливіших компонентів художнього твору. Саме завдяки образам література має неповторність вираження в системі усіх видів мистецтв. Специфіка художнього образу полягає у тому, що він допомагає відобразити, осмислити дійсність з одного боку, а з іншого – створити новий, далекий від реальності світ. Митець прагне зобразити певні явища, втілюючи їх у своєму розумінні [5].

Багатозначність поняття «художній образ» у літературознавстві зумовлена історичними, науковими чинниками та взаємодією з читацькою аудиторією, яка протягом багатьох поколінь є активним суб'єктом художнього процесу [4].

Художній образ – синтезуюча форма художньої свідомості та творчості в цілому, яка втілює, творить та об'єднує зміст твору; характеризується повнотою і цілісністю [3, с. 702]. Цей компонент художнього твору також поділяється на групи. За П. Білоусом, образи поділяються на дві великі групи: образи-персонажі та поетичні образи. В свою чергу, другі класифікують за різними критеріями:

- за предметом зображення (пейзажі, описи, емоції),

- за конкретно-чуттєвим сприйняттям дійсності (зорові образи, слухові образи, образи, що виникли від відчуття дотику, образи, створені на відчутті смаку, образи, побудовані на відчутті запаху) [1, с. 92-99].

Детективний роман Бориса Крамера «Зламани сходи» насичений різними образними категоріями. У основу покладено реальну історію зникнення трьох чоловіків та подальше розслідування. Реальні люди цієї події переосмислені та зображені автором відповідно до його власного розуміння. Наше дослідження спрямоване на розгляд саме головних образів-персонажів цього твору.

Актуальність зумовлена тим, що досліджень щодо поетики роману «Зламани сходи» ще не проводилося, тому і виникає необхідність зосередитися саме на цій темі.

Метою статті є дослідження головних образів-персонажів у романі Бориса Крамера «Зламани сходи».

Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких завдань:
- з'ясувати зміст і сутність поняття «художній образ» у сучасній літературі;
- проаналізувати головні образи-персонажі в романі.

Юрій Холоденко – головний персонаж твору. Він – журналіст-самоук, який попри хист до слова та текстів, вступив до Інституту нафти і газу:

«Відразу до Чіпки мене погнала в крайнощі. Я вступив в Інститут нафти і газу, хоч мені було все одно: підійшов би й кулінарний технікум» [2, с. 10].

Звичайний хлопець зі звичайними хлопчачо-бунтарними заняттями. Він «утікав разом з гопотою темними дворами й малоосвіченими скверами від ментів, коли вони робили облаву на іподромі, носив пачками гроші Еду Хезерлі на квартиру біля Хрещатика, вгинаючи голову від тіней, що могли тріснути арматурою по шиї. Закохувався, зливався в екстазі, гріхородив, клявся, але не каюся» [2, с. 9]. Але дещо в його долі наклало відбиток на все життя – він ріс без батька. Батько зник безвісти. Поїхав на полювання та зник, таємно, безповоротно. І лише через сорок років, за останнім проханням матері, Юрій Холоденко починає шукати свого батька. Так і починається історія, що заводила головного героя у найпогірші кутки.

З жінкою не складалося, прохання матері заводило у глухий кут, але це потрібно було зробити. «Я сидів розгублений посеред вітальні над перебраною коробкою речей і гадав, з чого почати пошук. Надії було мало, але мама так просила» [2, с. 27].

Роман «Зламани сходи» написаний від першої особи, а тому головний герой найчастіше використовує самохарактеристику. Юрія покинула жінка, а тому чоловік перейшов до статусу холостяка: